

Asia: VN/8566/2021

Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen -hanke (SOTEKO)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot loppuraportista

SOSTE katsoo, että yhteiskunnallisten haasteiden ja työelämän muuttuessa on tarpeellista tarkastella ja uudistaa myös sosiaali- ja terveysalan tutkintorakenteita. Sote-alalla vallitseva työvoimapula ja sosiaali- ja terveystalouden rakenneuudistus haastavat myös koulutusjärjestelmän. Loppuraportissa hankkeen teemakokonaisuuksia on käsitelty kattavasti ja perustellusti ja SOSTE pitää raportin esityksiä kannatettavina. SOSTE muistuttaa, että myös palvelunkäyttäjiltä saatavaa tietoa tulee hyödyntää osaamistarpeiden kehittämisestä.

Malli, jossa terveydenhoitajat, kättilöt ja ensihoitajat suorittavat ensin sairaanhoitajakoulutuksen ja sitten vuoden kestävän ammattiin johtavan säännellyn koulutuksen lyhentää koulutuspolkuja ja sujuvoittaa siirtymistä koulutuksen ja työelämän välillä.

Hoidon painopisteen siirtäminen perustason palveluihin ja matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen riittävä saatavuus edellyttävät lyhytterapia- ja psykoterapiakoulutuksen uudelleen organisointia ja valtakunnallista täydentävää koulutusta. Loppuraportissa on tuotu esille hyviä ehdotuksia eri sosiaali- ja terveysalan ammattiryhmien koulutuksen kehittämiseksi.

SOSTE vaati, että terveydenhuoltolakiin kirjataan varhaiseen psykososiaaliseen hoitoon pääsyn määrääjat (terapiatakuu). Mielenterveyden ongelmat ovat yleisin syy työkyvyttömyyteen. Ne ovat yleisin syy myös sairauspäivärahan saamiselle. Mielenterveyssyiden takia menetämme 17 miljoonaa työpäivää vuodessa. Palveluihin pääsyä parantavien toimien kustannus on vuositasolla 30 milj. €, mutta samanaikainen säästöpotentiaali on 166 milj. € työkyvyn lisääntyessä ja noin 7500 henkilön siirtyessä etuuskien piiristä työelämään.

Näkemyksenne koskien ehdotuksia sosiaalialan siirtymien sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 1-6)

SOSTE kannattaa ehdotuksia 1-6 ja pitää järkevänä helpottaa ja nopeuttaa alemman tai soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden pätevoitymistä sosiaalityöntekijäksi. Pula pätevästä sosiaalityöntekijöistä (Kevan arvion mukaan 2700 työntekijän vaje) vaarantaa asiakkaiden palveluiden jatkuvuuden ja uhkaa oikeusturvaa.

Mitä sosiaalialan siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Sote-järjestöissä tehtävä työ tulisi saada näkyvämmiin tulevien sosiaalialan ammattilaisten tietoon ja opintovaiheessa, jotta järjestöjen toiminnot vakiintuisivat osaksi palveluketjuja.

Näkemyksenne koskien ehdotuksia terveystieteiden koulutuksen siirtyminen sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 7-11)

SOSTE näkee ehdotukset 7-11 perustelluiksi. On tärkeää, että ammattikorkeakoulut ja yliopistot tarkastelevat yhdessä sairaanhoitaja AMK –tutkintonimikkeeseen johtavan koulutuksen ja terveystieteiden kandidaatin tutkinnon opetussuunnitelmia, jotta siirtymä ammattikorkeakoulusta suorittamaan terveystieteiden maisterin tutkintoa on mahdollisimman sujuva, esimerkiksi niin että AMK-tutkintoon voi sisällyttää valinnaisena aineena yliopiston tarjoamia tutkimusvalmiuksia edistäviä opintoja.

Mitä terveystieteiden siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

-

Näkemyksenne ehdotuksista kaksoistutkintojen kehittämiseksi (ehdotukset 12-13)

Ehdotukset kaksoistutkintojen kehittämiseksi ovat hyviä ja mahdollistavat aiempaa paremmin jo valmistuneen sairaanhoitajan pätevöitymisen terveydenhoitajaksi, ensihoitajaksi tai kättilöksi.

Mitä kaksoistutkintoja koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomoida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Sosiaali- ja terveystieteiden järjestöt voivat tarjota harjoittelupaikkoja hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön sote-alan opiskelijoille.

Näkemyksenne korkeakoulujen sosiaali- ja terveystieteiden vetovoimaa ja harjoittelua koskevista ehdotuksista (ehdotukset 14-35)

Sote-alan vetovoiman lisääminen oleellisen tärkeää. Sote-alalla tulee olla mahdollisuus kehittää osaamistaan ja edetä, ja tämän tulee näkyä myös palkkakehityksessä.

Johtamista pitää kehittää vastaamaan uusien työntekijä sukupolvien tarpeita ja kansainvälisten opiskelijoiden kiinnittymiseksi työpaikoille.

Jatkossa tulisi kiinnittää enemmän huomiota siihen, miten sosiaali- ja terveystieteiden puheita ja viestitään julkisuudessa. Olisi tärkeää tuoda esiin positiivisia uratarinoita. Myös hyviä työllistymismahdollisuuksia kannattaa korostaa. Ala muuttuu koko ajan, samoin tehtävät, syntyy myös uusia tehtäviä mm. digitalisaation kautta. Sosiaali- ja terveystieteiden alalla on mahdollista toimia monenlaisissa asiantuntijatehtävissä. Monipuolisia osaajia tarvitaan.

Mitä vetovoimaa ja harjoittelua koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Sosiaalihuoltolain 60 d §:ssä ja Terveysthuoltolain 60 b §:ssä säädetään Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvän ammattitaitoa edistävän harjoittelun korvauksista, että ”Hyvinvointialueelle, HUS-yhtymälle, Helsingin kaupungille, kunnalle ja kuntayhtymälle, Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle, kirkon seurakunnalle ja seurakuntayhtymälle, yksityiselle sosiaali- ja terveydenhuollon tai varhaiskasvatuksen palveluja tuottavalle yksikölle sekä Ahvenanmaan maakuntahallitukselle suoritetaan koulutuskorvausta valtion varoista laskennallisin perustein sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvästä ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta aiheutuvista kustannuksista.

Harjoittelukorvaukseen ovat siis oikeutettuja vain palveluita tuottavat (eli ostopalveluja tarjoavat) järjestöt. Esityksen ulkopuolelle jäisivät esimerkiksi järjestöjen erilaiset matalan kynnyksen palvelut, yhteisöllisen sosiaalityön palvelut ja kohtaamispaikkatoiminta, joissa tehdään asiakastyötä. Lisäksi esityksen ulkopuolelle jäisi järjestöjen hanke- ja kehittämistoiminta. Sosiaali- ja terveysjärjestöissä työskentelee 50 000 ammattilaista, suuri osa heistä muussa kuin suoranaudessa palvelutuotannossa. Lakiin viime vuonna tehty muutos kaventaa opiskelijoiden mahdollisuutta harjoitella järjestökentällä, tutustua järjestökentällä tehtävään sosiaali- ja terveysalan työhön ja työllistyä järjestöihin.

SOSTE esittää eduskunnan lausumaan (”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa korvaukseen oikeutettujen organisaatioiden kattavuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi.”) viitaten, että harjoittelukorvauksia koskevia pykälä tulisi korjata siten, että siinä huomioitaisiin myös terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistävät yleishyödylliset yhdistykset tai säätiöt.

Näkemyksenne jatkuvaa oppimista koskevista ehdotuksista (ehdotukset 36-42)

SOSTE näkee ehdotukset 36-42 perusteltuina. Sosiaali- ja terveysala kehittyi jatkuvasti, siksi alan koulutustarjontaa tulee kehittää tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa.

Valtakunnalliset koulutuksen digitaaliset ratkaisut hyödyttävät työelämässä olevia henkilöitä, jotka haluavat esimerkiksi täydentää osaamistaan työn ohessa.

Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien turvaaminen muun muassa täydentävän koulutuksen rahoituksen osalta on tärkeää. Myös valmistelua, jolla selvitetään, mitä perustutkinnon luonteisia ammattikorkeakoulututkintoja tarvitaan tulevaisuudessa, tulee jatkaa.

Mitä jatkuvaa oppimista koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

SOSTE muistuttaa, että myös sosiaali- ja terveysalan järjestöt kehittävät osaltaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Järjestöt ovat usein mukana kehittämässä laajemmin ratkaisuja, prosesseja, toimintatapoja, -menetelmiä ja palvelujärjestelmää verkostoyhteistyössä muiden tahojen kanssa. Tässä hankeyhteistyö on yksi keskeisiä TKI-yhteistyön muotoja. (STM raportteja ja muistioita 2020:19.)

Yhä useammat kansainväliset rahoittajat, esimerkiksi EU:n horisonttiohjelmat, edellyttävät aktiivista kansalaisyhteiskunnan mukana oloa tutkimushankkeissa. Järjestöt voivat toimia hankkeissa kumppaneina ja tarjota tutkimus- ja kehittämistoimintaan asiakkaiden sekä potilaiden näkökulmia,

joita voidaan hyödyntää myös jatkuvaa oppimista tukevassa henkilöstön ammattitaidon kehittämisessä.

Näkemyksenne mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämisestä (ehdotukset 43-50)

SOSTE kannattaa mielenterveysalan ammattilaisten koulutuksen kehittämistä siten, että se mahdollistaa hoidon painopisteen siirtämisen alkuvaiheen matalan kynnyksen peruspalveluihin. Riittävien matalan kynnyksen peruspalveluiden tarjoaminen edellyttää osaavaa henkilöstöä ja täydentävää koulutusta, ja SOSTE näkee ehdotukset 43-50 perusteltuina.

Psykoterapiakoulutuksen toteuttaminen portaittain (rahoituksesta riippumatta) mahdollistaisi useamman sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kouluttautumisen ja antaisi työkaluja yleisten mielenterveyden häiriöiden hoitamiseksi lyhytinterventioilla.

SOSTE vaatii, että terveydenhuoltolakiin kirjataan varhaiseen psykososiaaliseen hoitoon pääsyn määräajat (terapiatakuu). Mielenterveyden ongelmat ovat yleisin syy työkyvyttömyyteen. Ne ovat yleisin syy myös sairauspäivärahan saamiselle. Mielenterveyssyiden takia menetämme 17 miljoonaa työpäivää vuodessa. Palveluihin pääsyä parantavien toimien kustannus on vuositasolla 30 milj. €, mutta samanaikainen säästöpotentiaali on 166 milj. € työkyvyn lisääntyessä ja noin 7500 henkilön siirtyessä etuuskien piiristä työelämään.

Mitä mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämistä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomoida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

-

Näkemyksenne sote-uudistusten edellyttämiä osaamistarpeita koskevista ehdotuksista (ehdotukset 51-54 ja luku 7)

Osaamisella soteen -hankkeessa tunnistettiin sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistamisen kannalta keskeiset osaamistarpeet tutkintoon johtavassa koulutuksessa, jotka tämän hankkeen hanketyöryhmä toistaa.

SOSTE näkee ehdotukset 51-54 kannatettavina ja muistuttaa, ettei sote-uudistuksen palveluintegraation ja asiakaslähtöisyyteen liittyviä tavoitteita saavuteta, ellei tunnistettuihin osaamistarpeisiin pystytä vastaamaan. Palvelujärjestelmäosaaminen, ohjaus- ja neuvontaosaaminen sekä moniammatillisuus- ja tiimityöosaamisen ovat kriittisiä osaamisalueita sote-integraation onnistumisessa. Sote-alan tutkintoon johtavissa koulutuksissa tulisi huomioida myös palveluiden digitalisoitumiseen liittyvät osaamistarpeet sekä kestävä kehityksen mukainen ympäristöosaaminen. Hanketyöryhmän esittämät johtamisosaamisen kehittämistä koskevat näkökohdat ovat niin ikään aivan oleellisia sote-uudistuksen onnistumisessa.

Ojanen Minttu
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry